

EU CARDS 2003

**Potpora vijećima nacionalnih manjina
na područjima posebne državne skrbi**

EuropeAid/121774/C/SV/HR:

Service Contract No. 2003-0101-010201

Analiza prepreka

**učinkovitom djelovanju vijeća
nacionalnih manjina na područjima
posebne državne skrbi
u Republici Hrvatskoj**

Siječanj 2007.god.

Ovaj projekt financira
Europska unija

Projekt provode WYG International Limited i CPM
Consulting Group

CPM Corporate & Public Management
Consulting Group
Your partner in development

SADRŽAJ		Strana
	KRATICE	3
	SAŽETAK	4
1.0	UVODNE NAPOMENE	7
1.1	Osnovne informacije o demografiji nacionalnih manjina u RH	7
1.2	Pravni i institucionalni okvir za zaštitu nacionalnih manjina u RH	8
1.3	Vijeća nacionalnih manjina	9
1.4.	Projekt: Potpora vijećima nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi	11
2.0	METODOLOGIJA PRIKUPLJANJA PODATAKA I IZRADE ANALIZE	12
2.1	Prva, inicijalna, faza prikupljanja podataka	12
2.2	Druga faza prikupljanja podataka	13
2.3	Definirani uzorak dionika u okviru druge faze prikupljanja podataka	13
2.3.1.	Vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava	13
2.3.2.	Vijeća nacionalnih manjina	15
2.3.3.	Koordinacije vijeća nacionalnih manjina	17
2.4.	Pristup izradi analize	19
2.5.	Pristup izradi preporuka za unapređenje učinkovitosti vijeća nacionalnih manjina	19
3.0	REZULTATI ANALIZE	20
3.1	Procjena kapaciteta i djelovanja vijeća nacionalnih manjina	20
3.1.1.	Samoprocjena kapaciteta članstva i informacije o strukturi članstva vijeća	20
3.1.2.	Samoprocjena financijskih i logističkih kapaciteta vijeća	22
3.1.3.	Samoprocjena rada vijeća nacionalnih manjina	24
3.1.4.	Procjena kapaciteta djelovanja vijeća nacionalnih manjina od strane predstavnika vlasti jedinica samouprave	25
3.2.	Procjena rada jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u odnosu na vijeća nacionalnih manjina	26
3.2.1.	Samoprocjena rada jedinica samouprave glede vijeća nacionalnih manjina	26
3.2.2.	Procjena suradnje vijeća nacionalnih manjina s vlastima jedinica samouprave od strane vijeća nacionalnih manjina	27
3.3.	Procjena položaja i percepcije vijeća nacionalnih manjina među pripadnicima lokalne i regionalne zajednice	29
3.4.	Procjena djelovanja koordinacija vijeća nacionalnih manjina i njihovog utjecaja na vijeća nacionalnih manjina	29
3.4.1.	Procjene anketiranih vijeća nacionalnih manjina	30
3.4.2.	Procjene anketiranih koordinacija vijeća nacionalnih manjina	30
4.0	PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE RADA I UČINKOVITOSTI VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA	31
4.1.	<i>Preporuke središnjim vlastima</i>	31
4.2.	<i>Preporuke vlastima jedinica lokalnih i područnih samouprava</i>	32
4.3.	<i>Preporuke vijećima nacionalnih manjina</i>	33

KRATICE

PPDS	Područja posebne državne skrbi
CARDS	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation
SJFU	Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje
UZPNM	Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (ili u tekstu: Ustavni zakon)
SNM	Savjet za nacionalne manjine
CPM	Corporate Public Management
SDURS	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
EK	Europska komisija
EU	Europska unija
VUNM	Vladin ured za nacionalne manjine
VNM	Vijeće za nacionalne manjine (savjetodavna tijela – lokalna i regionalna razina; u tekstu: Vijeća)
Koordinacije VNM	Koordinacije vijeća nacionalnih manjina
MF	Ministarstvo financija
MMTPR	Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvoja
RH	Republika Hrvatska
WYGI	White Young Green International

SAŽETAK

Ovaj je dokument izrađen za potrebe projekta "Potpora vijećima nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi" koji se provodi u okviru programa EU CARDS 2003 "Održiv razvoj na područjima posebne državne skrbi". Projekt je inicirala i financijski ga podržava Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj, a provodi ga međunarodni konzorcij koji čine konzultantska tvrtka WYG International Ltd. iz Velike Britanije u partnerstvu s Corporate & Public Management Consulting Group iz Latvije.

Dokument je podijeljen u četiri tematske cjeline: 1. Uvodne napomene, 2. Metodologija prikupljanja podataka i izrade analize, 3. Rezultati analize, te 4. Preporuke za unapređenje rada i učinkovitosti vijeća nacionalnih manjina (nadalje u tekstu: Vijeća ili VNM).

Aktivnosti prikupljanja i obrade podataka za potrebe ove analize obavio je projektni tim WYG International-a. Prikupljanje i obrada prikupljenih informacija bili su podijeljeni u dvije osnovne faze:

- prva, inicijalna, faza prikupljanja podataka odvijala se u razdoblju lipanj – rujanj 2006.god. u obliku konzultacija i razgovora s relevantnim dionicima. Cilj ove faze prikupljanja i kvalitativne analize preliminarnih informacija bio je usvojiti osnovne spoznaje te uopćeno sagledati stavove relevantnih dionika glede mogućih prepreka učinkovitom djelovanju vijeća;
- druga faza prikupljanja podataka odvijala se u razdoblju listopad – studeni 2006.god. i temeljila se na rezultatima analize podataka prikupljenih u okviru prethodne faze. Cilj druge faze bio je, putem odgovora reprezentativnog uzorka relevantnih dionika na pitanja iz polustrukturiranih upitnika, detaljnije sagledati i, jednim dijelom, kvantificirati rezultate koji su proizašli iz prve faze prikupljanja podataka.

Završne preporuke za unapređenje rada i učinkovitosti vijeća nacionalnih manjina proistekle su iz radionice održane 17. siječnja 2007. god., a na kojoj je sudjelovalo više od 40 dionika projekta.

Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina iz 2002. godine (u daljem tekstu: Ustavni zakon ili UZPNM) uspostavljen je pravni okvir za ostvarivanje prava na sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i zastupanju svojih interesa na lokalnoj razini putem institucija vijeća nacionalnih manjina. Prema službenoj statistici, do danas je na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave konstituirano 274 vijeća, od čega je njih 105 na nekada ratom pogođenim područjima tj. područjima posebne državne skrbi.

Od prvih izbora za članove vijeća sredinom 2003.god., te konstituiranja i registracije prvih vijeća krajem 2003.god., proteklo je više od tri godine. Svoje je izborno pravo na izborima u svibnju 2003. i veljači 2004. godine iskoristilo tek oko 10% potencijalnih birača.

Djelovanje vijeća i ostvarivanje njihovih prava propisanih Ustavnim zakonom opterećeno je određenim poteškoćama i nedostacima, naročito na područjima posebne državne skrbi (u daljem tekstu: PPDS). Nedovoljno poznavanje i primjena relevantnih odredbi UZPNM-a u praksi; problemi adekvatnog financiranja, osiguravanja logističke potpore i sustavne izgradnje kapaciteta članstva; te

nedovoljno prihvaćanje vijeća nacionalnih manjina kao relevantnih čimbenika i partnera u procesima donošenja odluka na lokalnim razinama najčešće su spominjana pitanja koja se potencijalno negativno odražavaju na učinkovito djelovanje vijeća.

Nužnost poznavanja i primjene Ustavnog zakona odnosi se kako na članstvo vijeća, tako i na vlasti jedinica samouprava.

22% anketiranih vijeća procjenjuje da je njihovo članstvo slabo poznato s odredbama Ustavnog zakona, a 31% da su slabo upoznati s ulogom vijeća. Velika većina, gotovo 90%, jedinica samouprave procjenjuje da su vijeća dovoljno ili veoma dobro upoznata s odredbama Ustavnog zakona, a 82% da su dovoljno ili dobro upoznati s ulogom vijeća.

Oko 95% anketiranih predstavnika jedinica samouprava i 70% predstavnika vijeća procjenjuje da su lokalni dužnosnici dovoljno dobro ili dobro upoznati s odredbama Ustavnog zakona i ulogom vijeća.

Prema mišljenju predstavnika vijeća, osnovni problemi glede primjene UZPNM-a i potpore djelovanju vijeća u nekim lokalnim sredinama su nepostojanje zakonom utvrđenih sankcija u slučaju neprovođenja zakonskih odredbi, nepoznavanje zakonskog okvira od strane nižih lokalnih dužnosnika, te namjerno ignoriranje relevantnih zakonskih odredbi.

Postotak vijeća koja smatraju da uglavnom posjeduju minimalne financijske i logističke kapacitete za ostvarivanje svojih prava propisanih Ustavnim zakonom i onih koji smatraju suprotno gotovo je identičan. Više od 80% predstavnika jedinica samouprave smatraju da vijeća nacionalnih manjina uglavnom imaju ili imaju minimalnu financijsku i logističku potporu za svoj rad.

Kao najznačajniju vrstu potpore koja je potrebna vijećima za unapređenje financijskih i logističkih kapaciteta za ostvarivanje svojih zakonskih prava na odgovarajući način anketirana vijeća navode dodatne izvore financiranja. Značajnim se smatraju i dodjela radnog prostora, potpora u opremi, profesionalna logistička potpora (npr. tajnik/ica, knjigovođa/knjigovotkinja), te pravna/stručna potpora, a anketirani im pridaju gotovo jednak značaj.

43% anketiranih vijeća procjenjuje da lokalni dužnosnici smatraju ili uglavnom smatraju vijeća svojim partnerima u donošenju odluka na lokalnim razinama. Više od 95% vijeća smatra da vlasti jedinica samouprave trebaju unaprijediti svoju suradnju s vijećima.

Gotovo 90% predstavnika vlasti iskazalo je, u cilju unapređenja kapaciteta jedinica samouprave za provedbu UZPNM-a i pružanja potpore vijećima, potrebu za primanjem dodatne potpore – najviše ih iskazuje potrebu za dodatnom financijskom potporom, njih 68%, a 18% i za edukacijom.

Logističku potporu, uglavnom u obliku treninga i pružanja informacija, primilo je tek 10% jedinica samouprave.

93% predstavnika vijeća i 82% dužnosnika jedinica samouprave smatraju vijeća odgovarajućim institucijama za unapređenje, očuvanje i zaštitu položaja nacionalnih manjina.

Prihvaćanje i jačanje percepcije vijeća kao institucija koje zastupaju interese nacionalnih manjina u lokalnim zajednicama mogli bi ovisiti i od povećanja broja

potencijalnih birača na predstojećim izborima za članove vijeća. Gotovo sva anketirana vijeća vjeruju da bi široka medijska kampanja te aktivnosti vijeća na promidžbi svojih dosadašnjih aktivnosti i rezultata doprinijele povećanju postotka glasača. Jedan broj anketiranih smatra da bi istovremeno organiziranje izbora za vijeća i redovitih izbora za predstavnike jedinica samouprava pozitivno utjecalo na povećanje broja glasača na izborima za članove vijeća.

Polovica anketiranih vijeća članice su koordinacija vijeća nacionalnih manjina uspostavljenih na razini jedinica lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave. Gotovo 3/4 tih vijeća procjenjuje da je rad koordinacije/a te utjecaj koji ima/ju na rad vijeća i provedbu odredbi UZPNM-a koristan ili veoma koristan, dok ostatak vijeća smatra da je rad koordinacija u tom smislu slabo koristan ili nekoristan. 60% vijeća smatra da su koordinacije odgovarajuće institucije za jačanje položaja i kapaciteta vijeća u njihovom pojedinačnom radu, a 13% ih je na tu tvrdnju odgovorilo niječno. Postupak stjecanja pravne osobnosti za ove institucije, međutim, nije reguliran zakonom. Ova pravna praznina ostavlja otvorenim određena pitanja glede pravnog statusa i funkcioniranja koordinacija, ostvarivanja financijske potpore za njihov rad, te poduzimanja određenih radnji u ime svoga članstva.

Ostvarivanje uvjeta za učinkovito djelovanje vijeća nacionalnih manjina podrazumijeva poduzimanje niza mjera navedenih u tri grupe preporuka koje se nalaze na kraju ovog dokumenta.

Središnjim vlastima preporučeno je:

- Uspostaviti ažurirane baze podataka koje će sadržavati relevantne informacije o svim VNM u RH;
- Planirati i organizirati treninge, te organizirati redovite informativne sastanke za sve relevantne dionike;
- Osnažiti mehanizme nadzora za praćenje provedbe odredbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u praksi;
- Razmotriti izmjene u smislu poboljšanja odredbi Pravilnika o naknadi troškova i nagradi za rad članovima vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina;
- Pružiti primjerenu financijsku i logističku potporu jedinicama lokalnih i područnih samouprava koje nemaju ili nemaju dovoljno kapaciteta da ispune relevantne odredbe UZPNM-a;
- Ojačati institucionalnu poziciju Savjeta za nacionalne manjine;
- Stvoriti specifičan pravni okvir za stjecanje pravne osobnosti i registraciju koordinacija VNM kao specifičnih manjinskih institucija *sui generis*;
- Podići vidljivost VNM i omogućiti im pristup javnim medijima;
- Razmotriti zahtjeve za održavanjem predstojećih izbora za VNM istovremeno s redovitim izborima za predstavnike jedinica samouprava.

Jedinicama lokalne i regionalne samouprave preporučeno je:

- Svojim općim aktima, urediti način, rokove i postupak ostvarivanja prava VNM utvrđenih UZPNM-a;
- Osigurati VNM-a primjerena financijska sredstva za kvalitetan rad;
- Osiguravati transparentnost u trošenju sredstava dodijeljenih VNM;
- Urediti općim aktima adekvatan iznos mjesečnih nagrada za rad članova vijeća nacionalnih manjina. Članovima/cama vijeća nacionalnih manjina treba

biti osigurana naknada troškova i isplata financijskih nagrada za njihov rad u vijećima sukladno odredbama Pravilnika;

- Odrediti kontakt osobu nadležnu za komunikaciju i suradnju s VNM;
- Sukladno Ustavnom zakonu, kod pripreme prijedloga općih akata kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, redovito tražiti od vijeća njihovo mišljenje i prijedloge;
- Osiguravati sudjelovanje svojih predstavnika na relevantnim edukacijsko-informativnim skupovima, te osiguravati multipliciranje učinaka tih skupova na lokalnim razinama;
- U suradnji s vijećima nacionalnih manjina, planirati i provoditi mjere za unapređenje međuetničkih odnosa; promociju međuetničke snošljivosti, suradnje i uvažavanja;
- Doprinijeti i pružiti potporu predstavljanju manjina u lokalnim medijima i upoznavanju zajednice sa specifičnostima nacionalnih manjina.

Vijećima nacionalnih manjina preporučuje se:

- Doprinositi institucionalnom razvoju VNM;
- Intenzivno doprinositi podizanju javne svijesti o vijećima nacionalnih manjina;
- Prepoznavati i naglašavati razliku između uloge i djelovanja vijeća i organizacija nacionalnih manjina;
- Aktivno sudjelovati u procesima odlučivanja o pitanjima iz njihove domene djelovanja, te od interesa za manjinske zajednice koje predstavljaju;
- Koristiti svoja zakonska prava i obveze da zatraže provedbu nadzora i poduzmu mjere za zakonito postupanje tijela jedinica samouprave glede primjene Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina;
- Intenzivirati komunikaciju i suradnju vijeća sa Savjetom za nacionalne manjine;
- Redovito dostavljati svoje statute, financijske planove i završne račune nadležnim tijelima jedinica samouprave;
- Održavati stalne kontakte sa svojim glasačima i informirati iste o svome radu;
- Djelovati na umrežavanju vijeća nacionalnih manjina na svim razinama, a u cilju osiguravanja lakše i kvalitetnije suradnje i razmjene informacija.

1. UVODNE NAPOMENE

1.1. Osnovne informacije o demografiji nacionalnih manjina u RH

Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, Republika Hrvatska ima ukupno 4.437.480 stanovnika, od čega su njih 331.383 ili 7,47% pripadnici nacionalnih manjina. Popisom stanovništva prema narodnosti statistički su evidentirane 22 manjinske zajednice u RH. Najbrojnije manjinske zajednice su srpska koja čini 4,54% ukupnog broja stanovništva Hrvatske, zatim bošnjačka sa 0,47%, talijanska sa 0,44%, mađarska sa 0,37%, albanska sa 0,34%, slovenska sa 0,3%, češka sa 0,3%, te romska sa 0,21% udjela u ukupnom stanovništvu Hrvatske.

Pripadnici nacionalnih manjina nastanjuju sve dijelove Republike Hrvatske, s većom koncentracijom pripadnika pojedinih manjinskih zajednica u, uglavnom, pograničnim područjima.

1.2. Pravni i institucionalni okvir za zaštitu nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj

Sveobuhvatni pravni okvir za zaštitu prava nacionalnih manjina u RH uspostavljen je u prosincu 2002. godine, stupanjem na snagu Ustavnog zakona¹.

Ustavnim je zakonom pripadnicima nacionalnih manjina u RH osigurano ostvarivanje slijedećih prava:

1. služenje svojim jezikom i pismom, privatno i u javnoj uporabi, te u službenoj uporabi;
2. odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu kojim se služe;
3. uporaba svojih znamenja i simbola;
4. kulturna autonomija održavanjem, razvojem i iskazivanjem vlastite kulture, te očuvanje i zaštita svojih kulturnih dobara i tradicije;
5. pravo na očitovanje svoje vjere te na osnivanje vjerskih zajednica zajedno s drugim pripadnicima te vjere;
6. pristup sredstvima javnog priopćavanja i obavljanja djelatnosti javnog priopćavanja (primanje i širenje informacija) na jeziku i pismu kojim se služe;
7. samoorganiziranje i udruživanje radi ostvarivanja zajedničkih interesa;
8. zastupljenost u predstavničkim tijelima na državnoj i lokalnoj razini, te u upravnim i pravosudnim tijelima;
9. sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina;
10. zaštita od svake djelatnosti koja ugrožava ili može ugroziti njihov opstanak, ostvarivanje prava i sloboda.

Specifična prava nacionalnih manjina detaljnije su regulirana Zakonom o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u RH, Zakonom o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina, Zakonom o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Zakonom o izboru zastupnika u Hrvatski sabor, Zakonom o državnim službenicima, Zakonom o lokalnoj i područnoj samoupravi te Zakonom o sudovima.

Imajući u vidu specifičan položaj i probleme s kojima se susreću pripadnici romske nacionalne manjine te potrebu njihove sveobuhvatne integracije u hrvatsko društvo, Vlada Republike Hrvatske usvojila je u listopadu 2003. godine Nacionalni program za Rome. Republika Hrvatska pristupila je i Desetljeću za uključivanje Roma (2005.-2015. god.), a nacionalni akcijski plan Desetljeća za uključivanje Roma donesen je 2005. godine.

Republika Hrvatska ratificirala je Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima, te je pristupila relevantnim ugovorima Ujedinjenih Naroda, poput Pakta o građanskim i političkim pravima, Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, te Konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije.

Bilateralne sporazume o uzajamnoj zaštiti nacionalnih manjina Republika Hrvatska je potpisala s Italijom, Mađarskom, Srbijom i Crnom Gorom.

¹ Narodne novine br.155/02

Temeljne institucije koje se bave pitanjima ostvarivanja i zaštite specifičnih prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina u RH su:

- **Ured za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske** koji, sukladno Uredbi o Uredu za nacionalne manjine², obavlja stručne poslove u vezi s ostvarivanjem utvrđene politike ostvarivanja ravnopravnosti nacionalnih manjina koje žive na području Republike Hrvatske, kao i njihovih prava utvrđenih Ustavom i zakonom; predlaže mjere za ostvarivanje tih prava; priprema prijedloge za osiguranje sredstava za ostvarivanje ustavnih prava pripadnika nacionalnih manjina; daje prijedloge i mišljenja za financiranje određenih potreba pripadnika nacionalnih manjina i njihovih udruga; surađuje s nadležnim ministarstvima i drugim tijelima državne uprave i drugim institucijama; surađuje s tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave na područjima gdje živi veći broj pripadnika nacionalnih manjina, surađuje s Vijećem Europe u vezi s primjenom dokumenata Vijeća Europe u ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina; prati međunarodne dokumente u vezi s pravima nacionalnih manjina; surađuje s drugim međunarodnim institucijama koje iskažu interes za ostvarivanje prava nacionalnih manjina; prati suradnju udruga i ustanova nacionalnih manjina, čiji se programi financijski pomažu iz državnog proračuna, s institucijama u njihovim matičnim državama; priprema mišljenja i stručne analize u vezi s primjenom međunarodnih standarda u ostvarivanju prava pripadnika nacionalnih manjina, kao i druge povjerene poslove;

- **Savjet za nacionalne manjine** koji je osnovan temeljem UZPNM-a radi sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu Republike Hrvatske, a osobito radi razmatranja i predlaganja uređivanja i rješavanja pitanja u vezi s ostvarivanjem i zaštitom prava i sloboda nacionalnih manjina;

- **Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog Sabora** koji utvrđuje i prati provođenje politike glede zaštite ljudskih prava i specifičnih prava nacionalnih manjina. Odbor ima prava i dužnosti matičnog radnog tijela u postupcima donošenja zakona i drugih propisa, te predlaganja mjera za ostvarivanje prava u oblastima zaštite i ostvarivanja ljudskih prava i prava nacionalnih manjina.

1.3. Vijeća nacionalnih manjina

Ustavni je zakon o pravima nacionalnih manjina propisao, u cilju ostvarivanja prava na sudjelovanje pripadnika nacionalnim manjina u javnom životu i zastupanju svojih interesa na lokalnoj razini, mogućnost izbora i konstituiranja vijeća nacionalnih manjina na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.³ Na razini jedinica lokalne samouprave, općina i gradova, bira se 10 odnosno 15 članova za svako pojedino vijeće, dok se za vijeća nacionalnih manjina na razini područne (regionalne) samouprave bira 25 članova. Vijeće nacionalne manjine ima status neprofitne pravne osobe, a stječe ga upisom u Registar vijeća nacionalnih manjina kojeg vodi Središnji državni ured za upravu.

² Narodne novine br.70/2001

³ Članak 23. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina: "S ciljem unapređivanja, očuvanja i zaštite položaja nacionalnih manjina u društvu pripadnici nacionalnih manjina biraju, na način i pod uvjetima propisanim ovim Ustavnim zakonom, svoje predstavnike radi sudjelovanja u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave".

Sudjelovanje nacionalnih manjina u javnom životu na nacionalnoj razini osigurano je osnivanjem Savjeta za nacionalne manjine čije članstvo imenuje Vlada Republike Hrvatske.

U jedinicama lokalne i područne samouprave u kojima pripadnici pojedine nacionalne manjine ne sudjeluju u zakonski predviđenom broju dovoljnom za osnivanje vijeća⁴, propisana je mogućnost izbora pojedinačnog predstavnika nacionalnih manjina ukoliko najmanje 100 pripadnika nacionalne manjine živi na području jedinice samouprave. Predstavnici nacionalnih manjina ostvaruju ista prava i imaju iste obveze kao i vijeća nacionalnih manjina.

Prava i djelovanje vijeća nacionalnih manjina u jedinici samouprave propisani Ustavnim zakonom⁵ svode se na:

- pravo predlaganja tijelima jedinice samouprave mjera za promicanje položaja nacionalne manjine u državi ili na nekom njenom području, uključujući davanje prijedloga općih akata kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalnu manjinu tijelima koja ih donose;
- pravo na isticanje kandidata za dužnosti u tijelima državne uprave i tijelima jedinica samouprave;
- pravo da budu obaviještena o svakom pitanju o kome će raspravljati radna tijela predstavničkog tijela jedinice samouprave, a tiče se položaja nacionalne manjine;
- pravo da daju mišljenja i prijedloge na programe radijskih i televizijskih postaja na lokalnoj i regionalnoj razini namijenjene nacionalnim manjinama ili na programe koji se odnose na manjinska pitanja.

Tijela jedinica samouprave dužna su urediti svojim općim aktima način, rokove i postupak ostvarivanja pobrojanih prava.⁶ Vijeća, dakle, predstavljaju savjetodavna tijela s pravom davanja mišljenja i prijedloga o pitanjima koja se odnose na položaj i prava nacionalnih manjina u lokalnim i regionalnim zajednicama.

Jedinice samouprava dužne su osigurati sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina. One mogu osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća. Sredstva za ostvarivanje određenih programa vijeća mogu se osigurati i u državnom proračunu Republike Hrvatske.⁷

Članovi vijeća svoje dužnosti obavljaju, po pravilu, na dragovoljnoj osnovi, a iz sredstava vijeća mogu primiti samo naknadu troškova koje su imali u obavljanju poslova za vijeće i nagradu⁸, i to temeljem Pravilnika o naknadi troškova i nagradi za rad članovima vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina⁹.

Radi usklađivanja ili unapređivanja zajedničkih interesa, te usuglašavanja stavova iz svog djelokruga dva ili više vijeća nacionalnih manjina osnovanih na području iste ili različitih jedinica samouprave mogu osnovati koordinacije vijeća nacionalnih manjina. Vijeća nacionalnih manjina, članice koordinacije, mogu ovlastiti koordinaciju da u

⁴ Ukoliko pripadnici nacionalne manjine ne sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu na području općine, grada ili županije; ukoliko na području općine ili grada ne živi više od 200 pripadnika nacionalne manjine; ukoliko na području županije ne živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine.

⁵ Članak 31.1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

⁶ Članak 31.2. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

⁷ Članak 28. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

⁸ Članak 30. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina

⁹ Narodne novine br.24/2006

njihovo ime poduzima određene mjere koje temeljem Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina mogu poduzimati vijeća.

Ustavni zakon predviđa mogućnost da vijeća nacionalnih manjina koja su konstituirana na razini područne (regionalne) samouprave osnuju koordinaciju vijeća nacionalnih manjina za područje Republike Hrvatske. Takva će se koordinacija smatrati osnovanom kada osnivačkom sporazumu pristupi više od polovine vijeća konstituiranih na razini područne (regionalne) samouprave. Ovakva koordinacija ima mogućnost da, uz suglasnost Savjeta za nacionalne manjine, donosi odluke o znamenju i simbolima, te načinu obilježavanja praznika nacionalnih manjina.

Prvi izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina održani su u svibnju 2003. god., a dopunski u veljači 2004. godine. Osnovna karakteristika izbora je veoma slab odziv potencijalnih birača, svega oko 10%. Od mogućih 471, u dva je izborna kruga izabrano ukupno 274 vijeća nacionalnih manjina na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Od ukupnog broja konstituiranih vijeća njih 101 se nalazi na područjima jedinica samouprave koja se u cjelini ili jednim dijelom pripadaju I. i II. skupini "područja posebne državne skrbi", odnosno područjima Republike Hrvatske koja su bila pogođena ratom.

Tijekom prethodnog razdoblja uočene su određene poteškoće za učinkovito djelovanje i ostvarivanje prava vijeća nacionalnih manjina. U izvješću Europske komisije o napretku (Progress Report) Republike Hrvatske u procesu priprema za članstvo u Europskoj uniji od 8. studenog 2006. godine navodi se: "Slijedom regionalnih seminara za vijeća nacionalnih manjina koje je tijekom prosinca 2005.god. proveo Savjet za nacionalne manjine, proizlazi da pravo vijeća nacionalnih manjina da savjetuju lokalne vlasti glede manjinskih pitanja, a kako je navedeno u Ustavnom zakonu, ostaje neprepoznato od strane većine lokalnih vlasti. Napredak je zabilježen u istočnoj Slavoniji i nekim gradskim područjima, naročito Zagrebu, ali vijećima nacionalnih manjina, kojih je do sada izabrano 274, općenito nedostaje jasno razumijevanje njihove uloge, kao i radni prostor i osnovno financiranje. Napomenuto je da lokalne vlasti trebaju institucionalizirati svoje odnose s vijećima nacionalnih manjina. Također je ukazano na činjenicu da naponi Vlade u tom smjeru mogu biti od koristi za sljedeće izbore za vijeća nacionalnih manjina početkom 2007.god."

1.4. Projekt: „Potpora vijećima nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi“

Projekt "Potpora vijećima nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi" provodi se u okviru programa EU CARDS 2003 "Održiv razvoj na područjima posebne državne skrbi". Projekt je inicirala i financijski ga podržava Delegacija Europske komisije u RH. Provedba ovog osamnaestomjesečnog projekta započela je u lipnju 2006. godine.

Zakonom o područjima posebne državne skrbi određene su tri skupine PPDS. Prvoj i drugoj skupini pripadaju područja gradova, općina i naselja koja su tijekom Domovinskog rata bila okupirana i ratom pogođena područja. Treću skupinu čine općine koje zaostaju u razvoju za drugim dijelovima Republike Hrvatske prema kriterijima ekonomske razvijenosti, strukturnih poteškoća, te demografskom i posebnom kriteriju.

Provedba projekta povjerena je međunarodnom konzorciju koji čine konzultantska tvrtka WYG International Ltd. iz Velike Britanije u partnerstvu s Corporate & Public Management Consulting Group iz Latvije.

Projektni partner je Savjet za nacionalne manjine, a ugovaratelj je Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje (SJFU) Ministarstva financija Republike Hrvatske. Delegacija Europske komisije ima značajnu savjetodavnu ulogu u provedbi projekta. Upravni odbor projekta od 15 članova sastoji se od predstavnika Savjeta za nacionalne manjine; Ureda za nacionalne manjine Vlade Republike Hrvatske; Ministarstva financija – Središnje jedinice za financiranje i ugovaranje; Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka; vijeća nacionalnih manjina; lokalne i područne (regionalne) samouprave i organizacija civilnog društva. On predstavlja tehničko tijelo koje rukovodi i koordinira provedbu projekta.

Osnovni zadaci projekta su:

- provesti specifičnu analizu potreba i problema kojima se suočavaju vijeća nacionalnih manjina;
- izraditi i objaviti priručnik koji će služiti članovima vijeća, te vlastima lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica samouprave kao operativno oruđe u njihovom svakodnevnom radu;
- provesti široku kampanju podizanja javne svijesti o ulozi vijeća, te ohrabriti sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u predstojećim izborima za vijeća nacionalnih manjina i povećati razinu njihovog aktivnog sudjelovanja u vijećima nacionalnih manjina.

Očekivani rezultati projekta su:

- unaprijediti aktivno sudjelovanje vijeća u javnom životu i cjelokupnom razvoju zajednica kojima pripadaju;
- unaprijediti učinkovitost vijeća;
- unaprijediti znanje članova vijeća, te vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava glede uloge vijeća;
- poduprijeti uspostavljanje održivih mehanizama za međuetnički i međuinstitucionalni dijalog i suradnju na svim razinama;
- povećati razinu razumijevanja i povjerenja šire javnosti, lokalnih vlasti i pripadnika nacionalnih manjina u vijeća, te povećati njihov interes za predstojeće izbore za vijeća nacionalnih manjina.

2. METODOLOGIJA PRIKUPLJANJA PODATAKA I IZRADE ANALIZE

Aktivnosti prikupljanja podataka za potrebe analize prepreka učinkovitim djelovanju vijeća nacionalnih manjina na PPDS obavio je projektni tim WYG International-a. Prikupljanje i analiza prikupljenih informacija bili su podijeljeni u dvije osnovne faze.

2.1. Prva, inicijalna, faza prikupljanja podataka odvijala se od lipnja do rujna 2006. godine u obliku konzultacija i razgovora s relevantnim dionicima. Cilj ove faze prikupljanja i kvalitativne analize preliminarnih informacija bio je dobiti osnovne spoznaje te uopćeno sagledati stavove relevantnih dionika glede mogućih prepreka učinkovitim djelovanju vijeća. Projektni tim je obavio razgovore s predstavnicima 36 vijeća osam nacionalnih manjina konstituiranih na razini lokalne i područne

(regionalne) samouprave, predstavnicima 4 koordinacije vijeća nacionalnih manjina, 6 predstavnika vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava, te s predstavnicima 3 organizacije civilnog društva. Konzultacije i razgovori obavljani su s dionicima izabranim metodom slučajnog uzorka koji je jednim dijelom korigiran preporukama članova/ca Upravnog odbora projekta, a pri čemu se vodilo računa o uključivanju dionika s različitih zemljopisnih područja; uključivanju osoba koje predstavljaju vijeća različitih nacionalnih manjina; te uključivanju predstavnika vijeća nacionalnih manjina i predstavnika vlasti konstituiranih na razinama lokalnih i regionalnih samouprava. Konzultacije i razgovori obavljani su s dionicima na područjima posebne državne skrbi, ali i izvan njih.

Tablica 1. Broj vijeća i koordinacija nacionalnih manjina uključenih u prvu fazu prikupljanja podataka prema nacionalnoj strukturi članova i jedinicama samouprave na kojima su konstituirani

Vijeća nacionalnih manjina	Općina	Grad	Županija	Ukupno
Bošnjačka	-	1	1	2
Češka	-	1	1	2
Mađarska	2	-	2	4
Njemačka	-	1	-	1
Romska	1	-	2	3
Slovačka	-	-	2	2
Srpska	3	12	5	20
Ukrajinska	2	-	-	2
Koordinacije vijeća nacionalnih manjina	Općina	Grad	Županija	Ukupno
Mađarska	-	-	1	1
Više nacionalnih manjina	-	1	2	3

Tijekom prve faze uočeno je da niti Središnji državni ured za upravu, koji je nadležan za vođenje Registra vijeća nacionalnih manjina, niti bilo koja druga institucija ne posjeduju redovito ažurirane središnje baze podataka o svim relevantnim i/ili izmijenjenim činjenicama koje se tiču vijeća.

2.2. Druga faza prikupljanja podataka odvijala se tijekom listopada i studenog 2006. godine i temeljila se na rezultatima analize podataka prikupljenih u okviru faze koja je prethodila. Njezin cilj bio je, putem odgovora reprezentativnog uzorka relevantnih dionika na pitanja iz polu-strukturiranih upitnika, detaljnije sagledati i, jednim dijelom, kvantificirati rezultate koji su proizašli iz prve faze prikupljanja podataka.

Prva aktivnost u okviru druge faze prikupljanja podataka bila je definiranje i odabir reprezentativnog uzorka svih relevantnih dionika od kojih je, po načelu dobrovoljnosti, zatraženo da popune polu-strukturirane upitnike i dostave ih projektnom timu. Tu aktivnost je proveo projektni tim WYG International uz konzultacije s vodećim predstavnicima Upravnog odbora projekta.

2.3. Definirani uzorak dionika u okviru druge faze prikupljanja podataka:

2.3.1. Vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava

- **Vlasti 14 jedinica područnih (regionalnih) samouprava.** Osnovni kriterij za odabir uzorka bio je uključivanje svih županija na čijim su područjima smješteni gradovi i općine koje pripadaju PPDS I. i II. skupine. Jedini je izuzetak Istarska

županija koja je u uzorak uključena zbog velikog broja vijeća različitih nacionalnih manjina konstituiranih na području te županije.

Tablica 2. Popis županija čijim je predstavnicima vlasti dostavljen upitnik i pregled broja vijeća nacionalnih manjina registriranih na zemljopisnom području županija

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

Br.	ŽUPANIJA	Ukupan broj VNM registriranih na zemljopisnom području županija i broj VNM konstituiranih na (PPDS) I. i II. skupine
1.	Sisačko-moslavačka	20 VNM od čega 9 na PPDS
2.	Karlovačka	14 VNM od čega 10 na PPDS
3.	Bjelovarsko-bilogorska	21 VNM od čega 8 na PPDS
4.	Ličko-senjska	6 VNM od čega svih 6 na PPDS
5.	Virovitičko-podravska	7 VNM od čega 1 na PPDS
6.	Požeško-slavonska	13 VNM od čega 6 na PPDS
7.	Brodsko-posavska	6 VNM od čega 2 na PPDS
8.	Zadarska	9 VNM od čega 4 na PPDS
9.	Osječko-baranjska	38 VNM od čega 22 na PPDS
10.	Šibensko-kninska	10 VNM od čega 8 na PPDS
11.	Vukovarsko-srijemska	29 VNM od čega 24 na PPDS
12.	Splitsko-dalmatinska	10 VNM od čega niti jedna na PPDS
13.	Istarska	37 VNM od čega niti jedna na PPDS I. i II. skupine
14.	Dubrovačko-neretvanska	3 VNM od čega 1 na PPDS

- **Vlasti 13 gradova.** Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja gradova koji u cijelosti pripadaju I. i II. skupini PPDS, ili područjima posebne državne skrbi I. i II. skupine pripadaju neka od naselja u tim gradovima; uključivanje gradova sa značajnijom zastupljenošću nacionalnih manjina i u kojima djeluju vijeća; te uključivanje gradova s različitih zemljopisnih područja koja pripadaju područjima PPDS I. i II. skupine.

Tablica 3. Popis gradova čijim je predstavnicima vlasti dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Grad Daruvar
2.	Grad Grubišno polje
3.	Grad Beli Manastir
4.	Grad Lipik
5.	Grad Pakrac
6.	Grad Petrinja
7.	Grad Sisak
8.	Grad Drniš
9.	Grad Knin
10.	Grad Ilok
11.	Grad Vukovar
12.	Grad Benkovac
13.	Grad Obrovac

- **Vlasti 20 općina.** Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja općina koja u cijelosti pripadaju I. i II. skupini PPDS; uključivanje općina sa značajnijom zastupljenošću nacionalnih manjina i u kojima

djeluju vijeća; te uključivanje općina s različitim zemljopisnih područja koja pripadaju PPDS I. i II. skupine.

Tablica 4. Popis općina čijim je predstavnicima vlasti dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Općina Bilje
2.	Općina Darda
3.	Općina Erdut
4.	Općina Kneževi Vinogradi
5.	Općina Bogdanovci
6.	Općina Nuštar
7.	Općina Stari Jankovci
8.	Općina Tompojevci
9.	Općina Tordinci
10.	Općina Markušica
11.	Općina Borovo
12.	Općina Negoslavci
13.	Općina Nijemci
14.	Općina Trpinja
15.	Općina Vojnić
16.	Općina Topusko
17.	Općina Udbina
18.	Općina Vrhovine
19.	Općina Plitvička Jezera
20.	Općina Župa Dubrovačka

2.3.2. Vijeća nacionalnih manjina

- **5 vijeća konstituiranih na razini jedinice područne (regionalne) samouprave tj. županijskih vijeća nacionalnih manjina, te 2 predstavnika nacionalnih manjina.** Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina iz županija na čijim su područjima smješteni gradovi i općine koje pripadaju PPDS I. i II. skupine; te uključivanje vijeća i predstavnika koji zastupaju interese različitih nacionalnih manjina.

Tablica 5. Popis vijeća nacionalnih manjina konstituiranih na razini županija kojima je dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Vijeće romske nacionalne manjine Osječko-baranjske županije
2.	Županijsko vijeće mađarske nacionalne manjine Vukovarsko-srijemske županije
3.	Županijsko vijeće slovačke nacionalne manjine Vukovarsko-srijemske županije
4.	Vijeće srpske nacionalne manjine Vukovarsko-srijemske županije
5.	Vijeće srpske nacionalne manjine Šibensko-kninske županije
6.	Predstavnik albanske nacionalne manjine Vukovarsko-srijemske županije
7.	Predstavnik ukrajinske nacionalne manjine Vukovarsko-srijemske županije

- **24 vijeća konstituiranih na razini grada, te 2 predstavnika nacionalnih manjina.** Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina iz gradova koji u cijelosti pripadaju I. i II. skupini PPDS, ili područjima PPDS I. i II. skupine pripadaju neka od naselja u tim

gradovima; uključivanje gradova s različitim zemljopisnih područja koja pripadaju PPDS I. i II. skupine; te uključivanje vijeća i predstavnika koji zastupaju interese različitih nacionalnih manjina.

Tablica 6. Popis vijeća nacionalnih manjina konstituiranih na razini gradova kojima je dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Belog Manastira
2.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Belog Manastira
3.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Benkovca
4.	Vijeće češke nacionalne manjine Grada Daruvara
5.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Drniša
6.	Vijeće češke nacionalne manjine Grada Grubišno Polje
7.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Grubišno Polje
8.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Grubišno Polje
9.	Vijeće slovačke nacionalne manjine Grada Iloka
10.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Iloka
11.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Knina
12.	Vijeće češke nacionalne manjine Grada Lipika
13.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Lipika
14.	Vijeće talijanske nacionalne manjine Grada Lipika
15.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Obrovca
16.	Vijeće češke nacionalne manjine Grada Pakraca
17.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Pakraca
18.	Vijeće talijanske nacionalne manjine Grada Pakraca
19.	Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Grada Siska
20.	Vijeće srpske nacionalne manjine Grada Skradina
21.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Grada Vukovara
22.	Vijeće rusinske nacionalne manjine Grada Vukovara
23.	Vijeće srpske nacionalne manjine u gradu Vukovara
24.	Vijeće ukrajinske nacionalne manjine Grada Vukovara
25.	Predstavnik njemačke nacionalne manjine Grada Belog Manastira
26.	Predstavnik romske nacionalne manjine za grad Beli Manastir

- 50 vijeća konstituiranih na razini općine. Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja vijeća i predstavnika nacionalnih manjina iz općina koji u cijelosti pripadaju I. i II. skupini PPDS; uključivanje općina s različitim zemljopisnih područja koja pripadaju PPDS I. i II. skupine; te uključivanje vijeća i predstavnika koji zastupaju interese različitih nacionalnih manjina.

Tablica 7. Popis vijeća nacionalnih manjina konstituiranih na razini općina kojima je dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Bilje
2.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Bilje
3.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Biskupija
4.	Vijeće albanske nacionalne manjine Općine Bogdanovci
5.	Vijeće rusinske nacionalne manjine Općine Bogdanovci
6.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Bogdanovci
7.	Vijeće ukrajinske nacionalne manjine Općine Bogdanovci
8.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Borovo
9.	Vijeće bošnjačke nacionalne manjine Općine Brgat Gornji
10.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Cijlpane

11.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Čeminac
12.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Darda
13.	Vijeće romske nacionalne manjine Općine Darda
14.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Darda
15.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Draž
16.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Erdut
17.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Erdut
18.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Ernestinovo
19.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Ervenik
20.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Jagodnjak
21.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Jagodnjak
22.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Kistanje
23.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Kneževi Vinogradi
24.	Vijeće njemačke nacionalne manjine Općine Kneževi Vinogradi
25.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Kneževi vinogradi
26.	Vijeće ukrajinske nacionalne manjine Općine Lipovljani
27.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Lovas
28.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Magadenovac
29.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Markušica
30.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Negoslavci
31.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Nijemci
32.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Nuštar
33.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Petlovac
34.	Vijeće romske nacionalne manjine Općine Petlovac
35.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Petlovac
36.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Plitvička Jezera
37.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Popovac
38.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Popovac
39.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Stari Jankovci
40.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Stari Jankovci
41.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Šodolovci
42.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Tompojevci
43.	Vijeće rusinske nacionalne manjine Općine Tompojevci
44.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Topusko
45.	Vijeće mađarske nacionalne manjine Općine Tordinci
46.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Tovarnik
47.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Trpinja
48.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Udbina
49.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Vojnić
50.	Vijeće srpske nacionalne manjine Općine Vrhovine

2.3.3. Koordinacije vijeća nacionalnih manjina

- **13 jednonacionalnih i višenacionalnih koordinacija vijeća uspostavljenih na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.** Osnovni kriteriji za odabir uzorka bili su uključivanje reprezentativnog broja koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina uspostavljenih na razini jedinica samouprava; te uključivanje jednonacionalnih i višenacionalnih koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina.

Tablica 8. Popis koordinacija vijeća nacionalnih manjina uspostavljenih na razini jedinica lokalne i područne regionalne samouprave kojima je dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Koordinacija vijeća nacionalnih manjina Grada Rijeke
2.	Koordinacija vijeća nacionalnih manjina u Splitsko-dalmatinskoj županiji

3.	Koordinacija vijeća nacionalnih manjina Grada Splita
4.	Koordinacija vijeća nacionalnih manjina Grada Pule
5.	Koordinacija nacionalnih manjina Grada Osijeka
6.	Koordinacija nacionalnih manjina Zadarske županije
7.	Koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine sjeverozapadne Hrvatske
8.	Koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine Sisačko-moslavačke županije
9.	Koordinacija nacionalnih manjina Sisačko-moslavačke županije
10.	Koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine Karlovačke županije
11.	Koordinacija vijeća mađarske nacionalne manjine u Osječko-baranjskoj županiji
12.	Koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Osječko-baranjske županije
13.	Koordinacija nacionalnih manjina Vukovarsko-srijemske županije

- **9 koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina uspostavljenih na razini Republike Hrvatske.** Osnovni kriterij za odabir uzorka bio je uključivanje reprezentativnog broja koordinacija vijeća i predstavnika nacionalnih manjina uspostavljenih na nacionalnoj razini.

Tablica 9. Popis koordinacija vijeća nacionalnih manjina uspostavljenih na razini Republike Hrvatske kojima je dostavljen upitnik

[Pregled definiranog uzorka dionika koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike označen je sivom bojom.]

1.	Koordinacija vijeća albanske nacionalne manjine u RH
2.	Koordinacija vijeća i predstavnika bošnjačke nacionalne manjine u RH
3.	Koordinacija vijeća crnogorske nacionalne manjine u RH
4.	Koordinacija vijeća i predstavnika mađarske nacionalne manjine u RH
5.	Koordinacija vijeća i predstavnika češke nacionalne manjine u RH
6.	Koordinacija ukrajinske nacionalne manjine u RH
7.	Svemakedonska koordinacija u RH
8.	Koordinacija slovenske nacionalne manjine u RH
9.	Srpsko narodno vijeće – nacionalna koordinacija vijeća srpske nacionalne manjine u RH

Druga aktivnost u okviru druge faze prikupljanja podataka bila je priprema i distribucija polu-strukturiranih upitnika definiranom uzorku, te prikupljanje i obrada zaprimljenih odgovora. Definirani uzorak podijeljen je u četiri podgrupe: vlasti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, vijeća nacionalnih manjina, koordinacije vijeća nacionalnih manjina uspostavljene na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te koordinacije vijeća uspostavljene na razini Republike Hrvatske. Za svaku podgrupu je pripremljen poseban upitnik. Sadržaj upitnika temeljio se na rezultatima prve faze prikupljanja podataka, a pripremio ih je projektni tim WYG International uz konzultacije s vodećim predstavnicima Upravnog odbora projekta. Upitnici su definiranim dionicima dostavljani poštom, faxom i e-mailom. S predstavnicima nekoliko koordinacija vijeća uspostavljenih na razini jedinica područne (regionalne) samouprave provedeni su, temeljem upitnika, dubinski intervjui.

Tablica 10. Pregled tematskih skupina pitanja po upitnicima

U P I T N I C I po skupinama definiranih dionika			
Vlasti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave	Vijeća nacionalnih manjina	Koordinacije vijeća nacionalnih manjina uspostavljene na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave	Koordinacije vijeća nacionalnih manjina uspostavljene na razini Republike Hrvatske
Informacije o jedinici lokalne /regionalne samouprave	Osnovne informacije o VNM	Osnovne informacije o koordinaciji	Osnovne informacije o koordinaciji
Informacije o VNM registriranih na županijskoj / gradskoj / općinskoj razini	Samoprocjena kapaciteta i informacije o strukturi članstva VNM	Samoprocjena kapaciteta članstva i strukture koordinacije	Samoprocjena kapaciteta članstva i strukture koordinacije
Samoprocjena rada jedinica lokalne/regionalne samouprave vezano uz VNM	Samoprocjena financijskih i logističkih kapaciteta VNM	Samoprocjena financijskih i logističkih kapaciteta koordinacije	Samoprocjena financijskih i logističkih kapaciteta koordinacije
Procjena rada i kapaciteta VNM	Suradnja vlasti lokalne/regionalne samouprave s VNM	Suradnja vlasti lokalne/regionalne samouprave s koordinacijom	Suradnja koordinacije sa Savjetom za nacionalne manjine
Položaj i percepcija VNM među građanima lokalne / područne samouprave	Samoprocjena rada VNM	Samoprocjena rada koordinacije	Samoprocjena rada koordinacije
	Sudjelovanje VNM u Koordinacijama vijeća nacionalnih manjina		
	Položaj i percepcija VNM među pripadnicima lokalne i regionalne zajednice		

2.4. Pristup izradi analize prepreka učinkovitim djelovanju vijeća nacionalnih manjina na PPDS temeljio se na evaluaciji rezultata prve i druge faze prikupljanja podataka. Kvantificirani podaci iskazani u analizi odnose se na podatke prikupljene od dionika iz definiranog uzorka koji su projektnom timu dostavili popunjene upitnike do kraja studenog 2006. godine. Zbog činjenice da određen broj upitnika nije bio ispunjen u cjelini ili se pruženi odgovori ne mogu smatrati relevantnima, neki se kvantificirani podaci mogu smatrati pouzdanima uz mogućnost manjih odstupanja.

U navedenom su roku projektnom timu popunjene upitnike dostavili:

- **vlasti 28 jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave ili 60% definiranog uzorka**, i to vlasti 9 županija, 7 gradova i 12 općina;
- **44 vijeća konstituiranih na razini jedinica lokalne i područne regionalne samouprave**, i to 3 županijska, 13 gradskih i 28 općinskih vijeća, **te 2 predstavnika nacionalnih manjina** (jedan na županijskoj i jedan na gradskoj razini) ili **55% definiranog uzorka**;
- **9 koordinacija vijeća uspostavljenih na razini jedinica lokalne i područne regionalne samouprave ili 69% definiranog uzorka**, i to dvije gradske, 6 županijskih i jedna uspostavljena na razini više županija;
- **3 koordinacije vijeća uspostavljenih na razini Republike Hrvatske ili 33% definiranog uzorka**.

2.5. Pristup izradi preporuka za unapređenje učinkovitosti vijeća nacionalnih manjina

Projektni tim WYG International izradio je krajem prosinca 2006. godine nacrt dokumenta "Analiza prepreka učinkovitim djelovanju vijeća nacionalnih manjina na područjima posebne državne skrbi". Nacrt je obuhvatio i prijedlog preporuka za unapređenje učinkovitosti vijeća nacionalnih manjina. Dokument je prosljeđen članstvu Upravnog odbora projekta na razmatranje kako bi se prikupili inicijalni komentari na njegov sadržaj. Većina uključenih dionika pozvana je na tehničku radionicu koju je organizirao i održao projektni tim u Zagrebu 17. siječnja 2007.

godine. Svrha ove Radionice bila je dobiti zaključne komentare relevantnih dionika koji će doprinijeti izradi završnog dokumenta Analize prepreka te doprinijeti poboljšanju predloženih preporuka. Odazvao se 41 sudionik sljedećeg sastava: članovi Upravnog odbora projekta, predstavnici vijeća i koordinacija nacionalnih manjina, predstavnici vlasti jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, te zastupnik manjina u Hrvatskom saboru. Sudionicima radionice prezentirani su nalazi provedene analize, a nakon kratke diskusije uslijedio je rad u grupama kojemu je osnovni cilj bio poboljšati preporuke za unapređenje učinkovitosti vijeća. Povratne informacije predstavljene od strane radnih grupa i sadržaj diskusije sudionika na radionici poslužili su za izradu završnih preporuka ovog dokumenta.

3. REZULTATI ANALIZE

Kvalitativna analiza informacija prikupljenih tijekom prve faze prikupljanja podataka jasno je odredila **četiri osnovna pitanja** koja potencijalno priječe učinkovito djelovanje vijeća nacionalnih manjina koje je definirano odredbama UZPNM-a:

1. Nedovoljna provedba UZPNM-a;
2. Slaba logistička potpora i sustavna izgradnja članstva VNM;
3. Slabi postojeći kapaciteti vijeća nacionalnih manjina i problemi odgovarajućeg financiranja;
4. Nedovoljno priznavanje VNM kao relevantnih faktora i partnera u procesima odlučivanja na lokalnoj razini.

Sukladno navedenom, analiza rezultata u vezi prepreka učinkovitim djelovanju vijeća na područjima posebne državne skrbi koji su proizašli iz prve i druge faze prikupljanja podataka bila je usmjerena na razmatranje relevantnog stanja koje je podijeljeno u četiri tematske cjeline:

1. Procjena kapaciteta i djelovanja vijeća nacionalnih manjina;
2. Procjena djelovanja vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) jedinica samouprave u odnosu na vijeća nacionalnih manjina;
3. Samoprocjena djelovanja koordinacija vijeća nacionalnih manjina;
4. Procjena percepcije nacionalnih manjina i vijeća nacionalnih manjina od strane pripadnika zajednice na razini lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava.

3.1. PROCJENA KAPACITETA I DJELOVANJA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

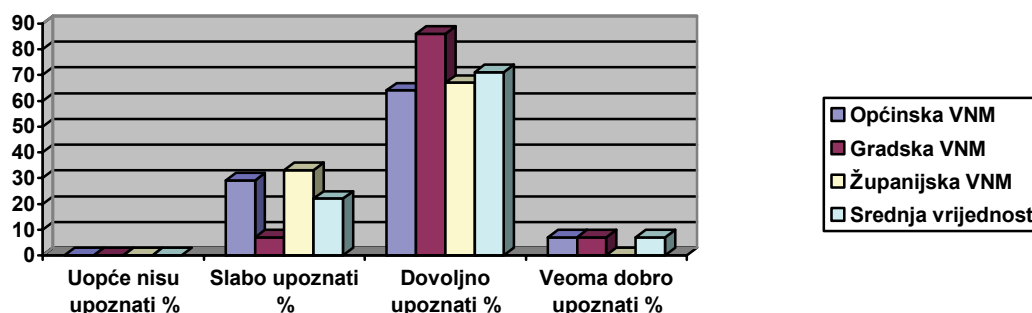
3.1.1. SAMOPROCJENA KAPACITETA ČLANSTVA I INFORMACIJE O STRUKTURI ČLANSTVA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

UZPNM po prvi je put predvidio mogućnost ostvarivanja prava na sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u javnom životu i upravljanju lokalnim poslovima putem vijeća i predstavnika nacionalnih manjina. Uspostava ovih, do tada, nepostojećih institucija i njihovo učinkovito djelovanje nametnuli su pitanje poznavanja i primjene zakonskog okvira koji je uspostavljen Ustavnim zakonom.

Samoprocjena vijeća o razini poznavanja odredbi UZPNM-a govori da članstvo oko 71% vijeća smatra da je njihovo članstvo dovoljno upoznato s relevantnim zakonskim

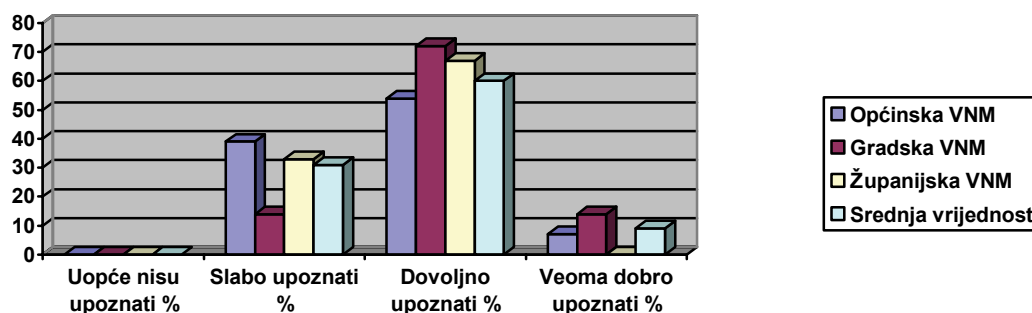
okvirom. 22% procjenjuje da je njihovo članstvo slabo upoznato s odredbama Ustavnog zakona.

Grafikon 1. Samoprocjena poznavanja članstva vijeća nacionalnih manjina s odredbama UZPNM-a

Samoprocjena razine poznavanja članstva vijeća s ulogom vijeća koja je utvrđena odredbama iz Ustavnog zakona pokazuje da je 31% članstva slabo upoznato, dok je 60% dovoljno upoznato s ulogom vijeća. Analiza prikupljenih podataka ukazuje da članstvo 45% vijeća ne pravi jasnu razliku između njihove uloge u vijećima i aktivnosti manjinskih udruga.

Grafikon 2. Samoprocjena poznavanja članstva vijeća nacionalnih manjina s ulogom vijeća utvrđenom Ustavnim zakonom

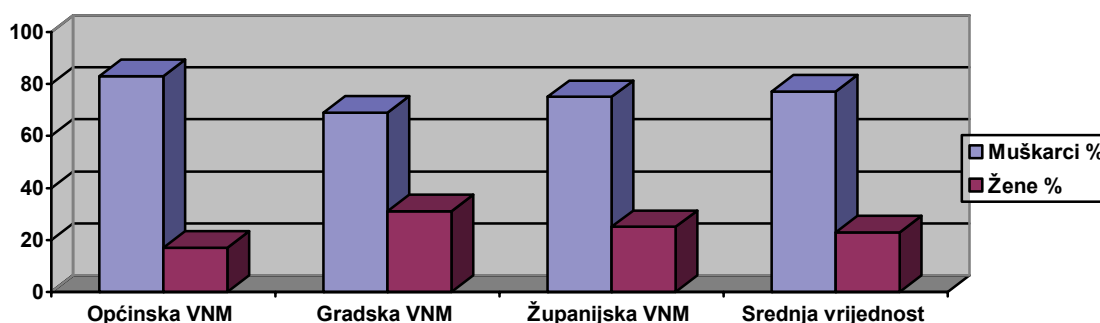

78% vijeća dobilo je neku vrstu potpore od središnjih vlasti, Savjeta za nacionalne manjine, lokalnih/područnih vlasti, međunarodnih (vladinih, humanitarnih, nevladinih) organizacija, lokalnih nevladinih organizacija, i dr., u svrhu unapređenja znanja i vještina svog članstva za provedbu UZPNM-a i potporu radu vijeća. Isti je postotak vijeća i zatražio neku vrstu takve potpore. Pružena potpora u najvećoj se mjeri odnosi na sudjelovanje na treninzima i informativnu potporu, te u nešto manjoj mjeri na publikacije prilagođene korisnicima, pravnu i stručnu potporu, kao i financijsku potporu. 71% vijeća, korisnika potpore, pruženu potporu procjenjuje kao veoma korisnu ili korisnu, 26% ih procjenjuje kao malo korisnu, a samo jedno vijeće kao potpuno nekorisnu.

Vijeća konstituirana na općinskoj razini procjenjuju postotak članova/ica vijeća koji aktivno doprinose radu vijeća između 20 i 100. Za vijeća nacionalnih manjina na razini grada ta se vrijednost kreće između 13% i 100%, a na razini županijskih vijeća 16-40%.

Rezultati analize podataka iz prve faze prikupljanja podataka ukazuju da se članstvo velikog broja vijeća sastoji od osoba starije dobi. Analiza upitnika govori u prilog da većinu članstva vijeća čine osobe srednje i starije dobi, 40 godina i više, dok je broj mlađih članova vijeća, između 18 i 30 godina starosti, veoma nizak. Po pitanju obrazovanja članova/ica vijeća, najveći broj ih je sa završenom srednjom školom ili gimnazijom. Udio ženske populacije u članstvu vijeća je relativno nizak i iznosi nešto iznad 20%, dok u 25% vijeća konstituiranih na općinskoj razini žene uopće nisu zastupljene.

Grafikon 3. Spolna struktura članstva vijeća nacionalnih manjina

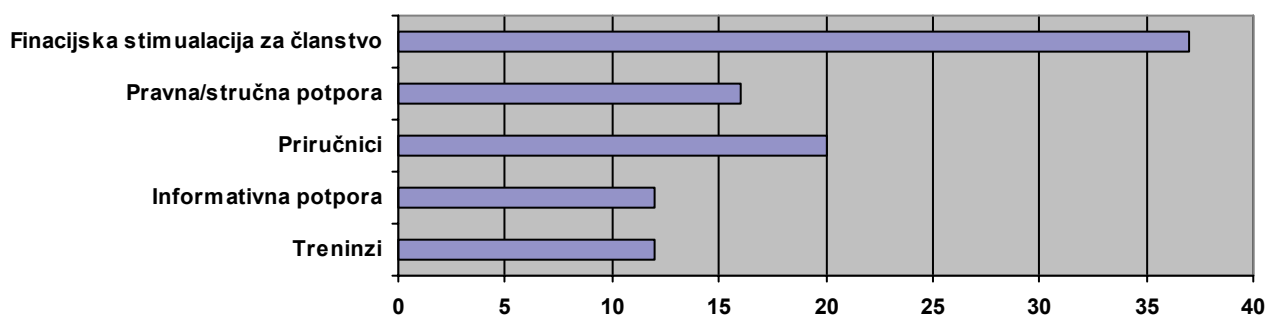

61% predstavnika vijeća koje je ispunjavalo upitnik smatra da članstvo vijeća posjeduje kapacitete i da struktura članstva VNM zadovoljava neophodne preduvjete za ostvarivanje prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način.

Kao najznačajnije vrste potpore potrebne za unapređenje kapaciteta članstva vijeća i njihove učinkovitosti u ostvarivanju prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način, anketirane osobe navode:

- financijsku stimulaciju za članove/ice vijeća,
- publikacije prilagođene korisnicima npr. priručnike te
- pravnu/stručnu potporu.

Grafikon 4. Vrste potpore za unapređenje kapaciteta članstva vijeća nacionalnih manjina i njihove učinkovitosti u ostvarivanju prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način – [vrijednosti iskazane brojem odgovora]

3.1.2. SAMOPROCJENA FINANCIJSKIH I LOGISTIČKIH KAPACITETA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Financijska potpora vijećima nacionalnih manjina

Ustavnim zakonom propisano je da sredstva za rad vijeća nacionalnih manjina, uključujući sredstva za obavljanje administrativnih poslova za njihove potrebe,

osiguravaju jedinice samouprave, koje mogu osigurati i sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća nacionalne manjine. Zakon, međutim, ne predviđa nikakvu vrstu odgovornosti za lokalne samouprave koje eventualno ne bi ispunile obvezu osiguravanja sredstava za rad vijeća.

89% anketiranih vijeća navelo je da prima financijsku potporu iz proračuna jedinica lokalne/područne samouprave za svoj rad, uključujući sredstva za obavljanje administrativnih poslova za svoje potrebe, a njih 79% da potporu prima redovito. 93% vijeća potražuje sredstva od jedinica samouprave na čijem su području konstituirani. 33% anketiranih vijeća prima financijsku potporu iz proračuna jedinica samouprave za obavljanje određenih specifičnih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća, dok njih 11% ne predviđa obavljanje specifičnih aktivnosti u okviru svojih programa rada.

Tijekom razgovora s predstavnicima vijeća nacionalnih manjina problem financiranja identificiran je kao ključni glede osiguranja učinkovitog i uspješnog djelovanja vijeća. Sredstva raspoređena vijećima iz proračuna jedinica samouprave često se smatraju nedovoljnim ili se raspoređuju s kašnjenjem, a u najvećoj se mjeri troše za pokrivanje osnovnih administrativnih troškova.

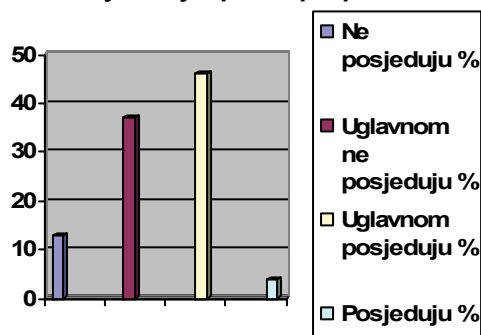
Iako Ustavni zakon predviđa tu mogućnost, tek 9% vijeća ostvaruje dio raspoloživih sredstava koja ne potječu iz proračuna jedinica samouprave npr. od svoje imovine; od donacija, poklona, nasljedstva; ili po drugom osnovu. Za ostvarivanje određenih programa vijeća sredstva se mogu osigurati iz državnog proračuna RH.

Logistička potpora vijećima nacionalnih manjina

79% vijeća zatražilo je od svoje jedinice samouprave neki oblik nenovčane potpore za svoj rad (prostor, opremu, logistiku, pravne savjete...), a takvu potporu prima njih 42%. Nenovčanu potporu iz drugih izvora, poput središnjih vlasti, Savjeta za nacionalne manjine, međunarodnih (vladinih, humanitarnih, nevladinih) organizacija, lokalnih nevladinih organizacija i dr., zatražilo je nešto manje od 50% anketiranih vijeća, a prima ju njih 13%. Profesionalno osoblje, npr. tajnika/icu, za potporu rada vijeća angažira nešto manje od 9% vijeća i to isključivo na gradskoj i županijskoj razini.

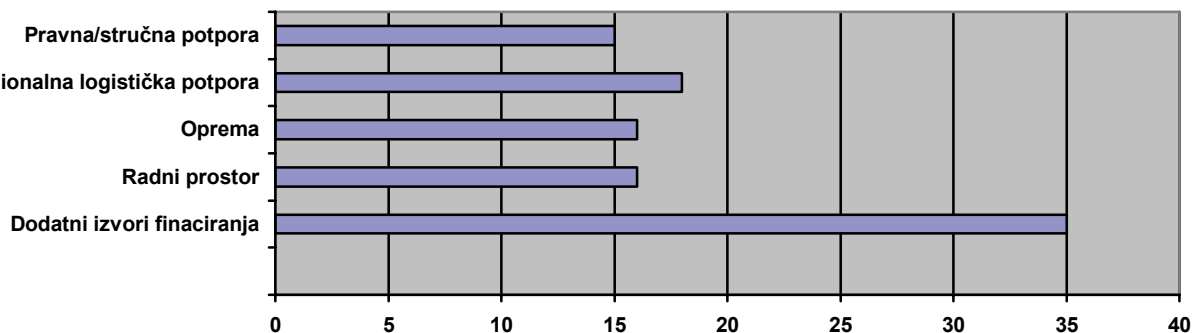
Najveći je postotak vijeća koja smatraju da uglavnom posjeduju minimalne financijske i logističke kapacitete za ostvarivanje svojih prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način, a nešto je manji postotak onih koji smatraju da uglavnom ne posjeduju spomenute kapacitete.

Grafikon 5. Procjena financijskih i logističkih kapaciteta vijeća nacionalnih manjina glede ostvarivanja svojih prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način [%]

Kao najznačajniju vrstu potpore potrebne vijećima za unapređenje finansijskih i logističkih kapaciteta za ostvarivanje svojih prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način anketirane osobe navode dodatne izvore financiranja. Značajnim se smatraju i dodjela radnog prostora, potpora u opremi, profesionalna logistička potpora (npr. tajnik/ica, knjigovođa/knjigovotkinja), te pravna/stručna potpora, a anketirane osobe im pridaju gotovo jednak značaj.

Grafikon 6. Vrste potpore za unapređenje finansijskih i logističkih kapaciteta vijeća nacionalnih manjina za ostvarivanje svojih prava propisanih Ustavnim zakonom na odgovarajući način [vrijednosti iskazane brojem odgovora]

3.1.3. SAMOPROCJENA RADA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

U slučajevima kada su vlasti jedinica samouprave, tražile mišljenje i prijedloge vijeća nacionalnih manjina vezano uz odredbe u vezi priprema prijedloga općih akata koja reguliraju prava i slobode nacionalnih manjina, 28% vijeća je odgovorilo na upite lokalnih samouprava uvijek, njih 46% ponekad, a 28% nikada.

70% anketiranih predstavnika vijeća nacionalnih manjina smatra da su vijeća ostvarila barem jedno od njihovih prava utvrđenih čl.31.1. UZPNM-a. Inicijative 20% vijeća procijenjene su uspješnim, njih 40% slabo uspješnim, 11% neuspješnim, dok se uspješnost 29% inicijativa još uvijek nije mogla procijeniti.

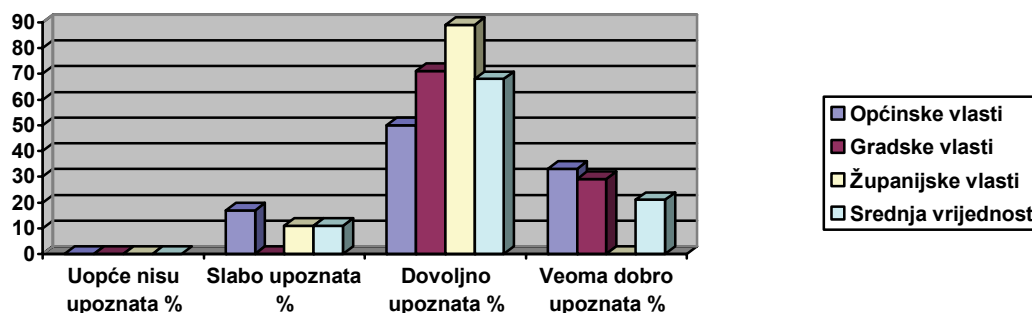
65% vijeća je u svom radu veoma aktivno ili dovoljno aktivno, dok ih se 35% smatra nedovoljno aktivnim. 82% vijeća održava redovite sastanke. Svoj statut, finansijske planove i završne račune jedinicama samouprave za čije su područje osnovana dostavlja 82% vijeća.

Gotovo svi anketirani predstavnici vijeća nacionalnih manjina smatraju vijeća odgovarajućom institucijom za unapređenje, očuvanje i zaštitu položaja nacionalnih manjina – njih čak 93%.

3.1.4. PROCJENA KAPACITETA DJELOVANJA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA OD STRANE PREDSTAVNIKA VLASTI JEDINICA SAMOUPRAVE

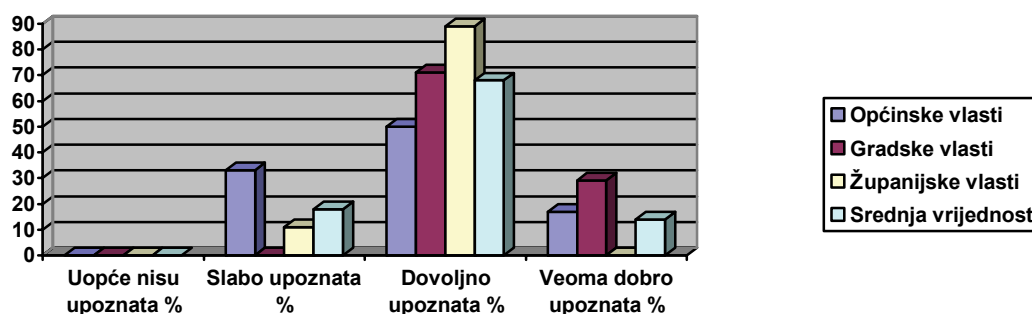
Gotovo 90%, jedinica samouprave procjenjuje da su vijeća nacionalnih manjina dovoljno ili veoma dobro upoznata s odredbama UZPNM-a.

Grafikon 7. Procjena predstavnika vlasti jedinica samouprave o upoznatosti vijeća nacionalnih manjina s odredbama UZPNM-a

Postojanje dovoljne ili veoma dobre upoznatosti vijeća nacionalnih manjina s njihovom ulogom propisanom Ustavnim zakonom procijenilo je 82% anketiranih predstavnika jedinica samouprave.

Grafikon 8. Procjena predstavnika vlasti jedinica samouprave o upoznatosti vijeća nacionalnih manjina s ulogom vijeća propisanom Ustavnim zakonom

63% predstavnika jedinica samouprave procijenilo je da vijeća nacionalnih manjina prave jasnu razliku između svoje uloge i aktivnosti udruga nacionalnih manjina, te da tek minimalni postotak vijeća ne odgovara na upite poglavarstva jedinica samouprave o mišljenjima i prijedlozima vijeća nacionalnih manjina glede pripreme prijedloga općih akata u vezi s odredbama koje reguliraju prava i slobode nacionalnih manjina.

Gotovo identičan broj predstavnika jedinica samouprave smatra da predstavnici vijeća uglavnom imaju ili imaju ljudske/profesionalne kapacitete za ostvarivanje svojih prava iz UZPNM-a na odgovarajući način, kao onaj koji smatra da te kapacitete vijeća uglavnom nemaju.

Najveći je postotak, više od 80%, predstavnika jedinica samouprave koji smatraju da vijeća nacionalnih manjina uglavnom imaju ili imaju minimalnu financijsku i logističku potporu (iz različitih izvora) za svoj rad, uključujući sredstva za obavljanje administrativnih poslova za svoje potrebe.

2/3 vijeća uglavnom redovito ili redovito dostavljavaju svoje statute, financijske planove i završne račune kako bi isti bili objavljeni u službenom glasilu jedinice lokalne ili područne samouprave za čije su područje osnovana. 86% predstavnika jedinica samouprave navodi da vijeća osim financijske traže i drugu vrstu potpore od jedinica samouprave, poput prostora, opreme, logistike, pravnih savjeta i sl.

Vijeća nacionalnih manjina u svom radu aktivnima i vrlo aktivnima smatra 2/3 anketiranih dužnosnika. 82% dužnosnika jedinica samouprave smatra da su vijeća odgovarajuće institucije za unapređenje, očuvanje i zaštitu položaja nacionalnih manjina u društvu, dok ih 68% smatra da isto mišljenje o vijećima imaju i pripadnici nacionalnih manjina.

3.2. PROCJENA RADA JEDINICA LOKALNE I PODRUČNE (REGIONALNE) SAMOUPRAVE U ODNOSU NA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

3.2.1. SAMOPROCJENA RADA JEDINICA SAMOUPRAVE GLEDE VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Poznavanje odredbi UZPNM-a od strane dužnosnika lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava jedna je od ključnih pretpostavki za njegovu provedbu i kvalitetnu suradnju s vijećima nacionalnih manjina.

68% anketiranih predstavnika jedinica samouprave procjenjuje da su dužnosnici jedinica samouprave dovoljno dobro upoznati s odredbama UZPNM-a, a njih 28% da su dužnosnici veoma dobro upoznati s njegovim odredbama. Nadalje, njih 93% vjeruje da su dužnosnici dovoljno ili veoma dobro upoznati s ulogom vijeća utvrđenom Ustavnim zakonom.

Da lokalni dužnosnici uglavnom smatraju ili smatraju vijeća nacionalnih manjina partnerima u procesima donošenja odluka na razini jedinica samouprave smatra 78% ispitanika. Među ispitanicima prevladava uvjerenje da gotovo 80% lokalnih i područnih vlasti pravi jasnu razliku između vijeća i postojećih manjinskih udruga.

89% anketiranih navodi da su tijela jedinica samouprave uskladila svoje Statute sukladno članku 31.2. Ustavnog zakona, odnosno, svojim općim aktima, uredila način, rokove i postupak ostvarivanja prava vijeća nacionalnih manjina utvrđenih člankom 31.1. Ustavnog zakona.

Postotak jedinica samouprave koje kod pripreme općih akata nisu tražile mišljenja i prijedloge od vijeća vezano uz odredbe koje reguliraju prava i slobode nacionalnih manjina je ispod 15%. Kod 36% jedinica samouprave takva mišljenja i prijedlozi nisu traženi jer prijedloga relevantnih općih akata nije bilo.

96% jedinica samouprave osigurava osnovna sredstva za rad i administrativne troškove vijeća nacionalnih manjina u okviru zasebnih stavki svojih godišnjih proračuna. Osigurana sredstva se, osim u jednom od 27 slučajeva, redovito dodjeljuju vijećima nacionalnih manjina. Polovica jedinica samouprave dodjeljuje vijećima i dodatna sredstva za provedbu specifičnih aktivnosti utvrđenih programima vijeća.

Tablica 11. Raspon i udio ukupnih proračunskih sredstava koja su jedinice samouprave osigurale za potporu rada vijeća nacionalnih manjina u 2006. godini

Jedinice samouprave	Iznos u kunama min/maks.	% od godišnjeg proračuna
Općine	5.000 – 60.000	0,5 – 0,65
Gradovi	8.100 – 700.000	0,02 – 0,34
Županije	40.000 – 750.000	0,03 – 0,37

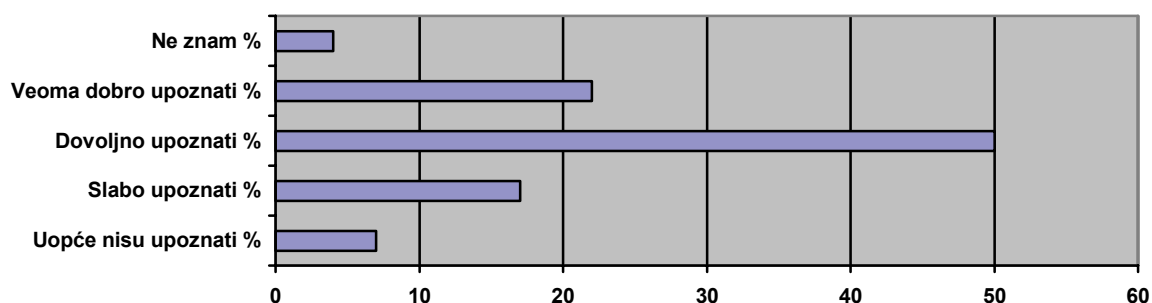
Neku vrstu dodatne potpore vijećima u vidu npr. prostora, opreme, logistike i pravnih savjeta dodjeljuje više od 90% jedinica samouprave. Osobu za kontakt i/ili rad s vijećima nacionalnih manjina odredilo je 70% jedinica samouprave.

Logističku potporu, uglavnom u obliku treninga i pružanja informacija, primilo je tek 10% jedinica samouprave. Gotovo 90% anketiranih osoba iskazalo je određene potrebe za dodatnim potporama u cilju unapređenja kapaciteta jedinica samouprave za provedbu UZPNM-a i pružanja potpore vijećima – najviše ih iskazuje potrebu za dodatnom financijskom potporom, njih 68%, a 18% i za edukacijom.

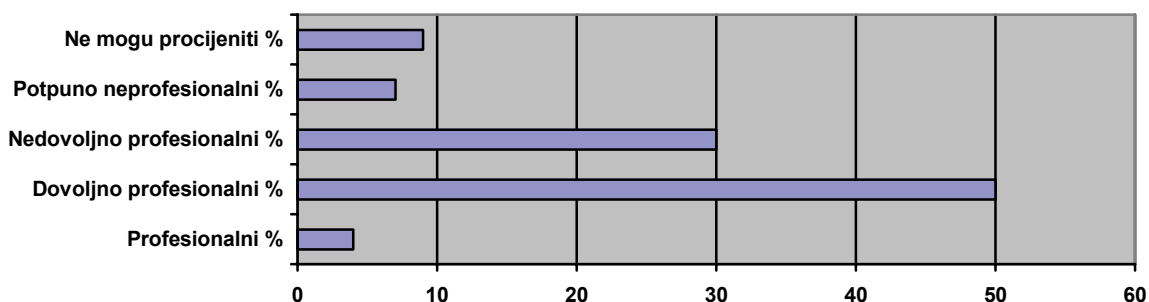
3.2.2. PROCJENA SURADNJE VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA S VLASTIMA JEDINICA SAMOUPRAVE OD STRANE VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Više od 70% anketiranih procjenjuje da su dužnosnici lokalnih i područnih samouprava dovoljno ili veoma dobro upoznati s odredbama Ustavnog zakona, a gotovo identičan postotak anketiranih navodi da su tijela jedinica samouprave uskladila svoje Statute sukladno članku 31.2. UZPNM-a, odnosno, svojim općim aktima, uredila način, rokove i postupak ostvarivanja prava vijeća nacionalnih manjina. 54% ih smatra da su dužnosnici u svom radu s vijećima i u provedbi Ustavnog zakona dovoljno profesionalni ili profesionalni.

Grafikon 9. Procjena poznavanja odredbi UZPNM-a od strane dužnosnika lokalnih i područnih samouprava

Grafikon 10. Procjena profesionalnosti dužnosnika lokalnih i područnih samouprava u radu s vijećima nacionalnih manjina i u provedbi UZPNM-a

Na upit jesu li, u pripremi prijedloga općih akata, vlasti jedinica samouprave tražile mišljenje i prijedloge VNM-a vezano uz odredbe koje reguliraju prava i slobode nacionalnih manjina, 35% anketiranih odgovorilo je potvrdno, 40% niječno, dok ih je 25% navelo da nije bilo prijedloga takovih općih akata.

Prema mišljenju anketiranih, 43% dužnosnika smatra ili uglavnom smatra vijeća nacionalnih manjina partnerima u donošenju odluka na lokalnim ili područnim (regionalnim) razinama, dok ostatak dužnosnika takav stav u odnosu na vijeća nema ili uglavnom nema.

Kontinuirana i ciljana komunikacija vijeća nacionalnih manjina s dužnosnicima lokalnih samouprava još je jedna pretpostavka za uspješno djelovanje vijeća. 41% ispitanika navelo je da su vlasti jedinica samouprave odredile upravni odjel ili službu nadležnu za komunikaciju i suradnju s vijećima, dok je približno isti postotak ispitanika, njih 37%, naveo da su jedinice samouprave imenovale/odredile kontakt osobu u iste svrhe.

Više od 95% anketiranih predstavnika vijeća nacionalnih manjina smatra da vlasti jedinica samouprave trebaju unaprijediti svoju suradnju s vijećem. Primjeri mjera i potreba koje u tom smislu predlažu ili navode predstavnici vijeća su:

- "educiranje odgovornih osoba";
- "entuzijizam";
- "više (međusobne) komunikacije";
- "logistička potpora, osigurati prostor, financijska potpora";
- "potreba za upravnim odjelom nadležnim za komunikaciju s vijećima nacionalnih manjina";
- "rad na zajedničkim projektima, češća komunikacija, uvažavanje vijeća kao institucije, upošljavanje osobe – savjetnika za nacionalne manjine pri lokalnim i županijskim upravama";
- "vijeću treba osigurati naknadu...za jednu profesionalnu osobu koja bi koordinirala rad vijeća i lokalne samouprave";
- "prostor; učešće u radu skupštine, vijeća i poglavarstva; financiranje; usuglasiti statute"...

3.3. PROCJENA POLOŽAJA I PERCEPCIJE VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA MEĐU PRIPADNICIMA LOKALNE I REGIONALNE ZAJEDNICE

Anketirani predstavnici vijeća procjenjuju da su pripadnici lokalnih i regionalnih zajednica uglavnom upoznati ili upoznati s ulogom i radom vijeća nacionalnih manjina u oko 70% slučajeva, dok predstavnici jedinica samouprave smatraju da je taj prosjek gotovo upola manji.

Predstavnici vijeća nacionalnih manjina u gotovo identičnim omjerima ocjenjuju da je stav lokalne zajednice prema vijećima i prema manjinskim zajednicama negativan, neutralan ili pozitivan. Gotovo svi, njih 98%, vjeruju da bi se položaj i percepcija vijeća među pripadnicima lokalne zajednice trebala poboljšati. Predstavnici vijeća navode slijedeće mjere za poboljšanje položaja i percepcije vijeća među pripadnicima lokalne zajednice:

- iskazivanje većeg razumijevanja lokalnih vlasti za potrebe vijeća;
- razvijanje svijesti ljudi o različitostima, međusobnom uvažavanju i toleranciji;
- udruženi pristup rješavanju zajedničkih problema na dobrobit ukupne zajednice;
- osiguranje više medijskog prostora za vijeća nacionalnih manjina i isticanje dobrih primjera iz prakse u medijima;
- pružanje potrebnih informacija pučanstvu o radu vijeća nacionalnih manjina;
- bolje upoznavanje društva sa specifičnostima nacionalnih manjina od strane vlasti i sl.

Na upit smatraju li pripadnici nacionalnih manjina vijeća odgovarajućim institucijama za unapređenje, očuvanje i zaštitu položaja nacionalnih manjina u društvu, 67% anketiranih predstavnika misli da DA, njih 7% da NE, dok ih je 26% odgovorilo NE ZNAM; a više od 80% anketiranih smatra da pripadnici manjina smatraju vijeća institucijama koje zastupaju interese cjelokupne manjinske zajednice.

42% predstavnika vijeća vjeruje da će postotak manjinskih glasača na predstojećim izborima za vijeća nacionalnih manjina porasti, 16% ih vjeruje da neće porasti, dok 42% nije moglo procijeniti mogućnost povećanja broja glasača. Gotovo svi anketirani vjeruju da bi široka medijska kampanja te aktivnosti vijeća na promidžbi svojih dosadašnjih aktivnosti i rezultata doprinijele povećanju postotka glasača. Jedan broj anketiranih smatra da bi na povećanje broja glasača pozitivno utjecalo organiziranje izbora za vijeća nacionalnih manjina istovremeno s redovitim izborima za predstavnike jedinica samouprava.

3.4. PROCJENA DJELOVANJA KOORDINACIJA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA I NJIHOVOG UTJECAJA NA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Specifičnost koordinacija vijeća nacionalnih manjina je da te institucije nemaju pravnu osobnost. Postupak stjecanja pravne osobnosti za ove institucije nije reguliran zakonom. Ova pravna praznina ostavlja otvorenim određena pitanja glede funkcioniranja koordinacija i poduzimanja određenih aktivnosti u ime svoga članstva. Tek je jedna od anketiranih koordinacija uspjela djelomice riješiti ovaj problem i to na način da su vijeća, u članstvu uspostavljene koordinacije, registrirala udrugu građana pod nazivom 'koordinacija nacionalnih manjina'.

3.4.1. PROCJENE ANKETIRANIH VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Polovica anketiranih predstavnika vijeća navela je da su vijeća koja predstavljaju članice koordinacija vijeća nacionalnih manjina uspostavljenih na razini jedinica lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave. 68% tih vijeća članice su koordinacija vijeća jedne nacionalne manjine, njih 24% je u članstvu koordinacija vijeća više nacionalnih manjina, dok ostatak od 8% vijeća sudjeluje i u mono-etničkim i u višetničkim koordinacijama vijeća.

Gotovo 3/4 vijeća koja sudjeluju u radu koordinacija vijeća uspostavljenim na razini jedinica samouprave procjenjuje da je rad koordinacije/a te utjecaj koji ima/ju na rad vijeća i provedbu odredbi UZPNM-a u praksi koristan ili veoma koristan, dok ostatak vijeća smatra da je rad koordinacija u tom smislu slabo koristan ili nekoristan. 60% vijeća smatra da su koordinacije odgovarajuće institucije za jačanje položaja i kapaciteta vijeća u njihovom pojedinačnom radu, a 13% ih je na tu tvrdnju odgovorilo niječno. 16% vijeća koje su u članstvu koordinacija smatra da se inicijative koordinacija mogu ocijeniti uspješnim u potpunosti, 44% ih smatra da su slabo uspješne, dok 40% vijeća još ne može procijeniti rezultate takvih inicijativa.

3.4.2. PROCJENE ANKETIRANIH PREDSTAVNIKA KOORDINACIJA VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

75% predstavnika koordinacija vijeća uspostavljenih na razini jedinica samouprave te na razini Republike Hrvatske smatra da je članstvo koordinacije upoznato s ulogom koordinacija vijeća utvrđenom Ustavnim zakonom. Gotovo sva vijeća koja su članice koordinacija aktivno sudjeluju u radu koordinacija.

Koordinacije za svoj rad ne primaju financijsku potporu iz proračuna jedinica samouprave ili državnog proračuna. Anketirani procjenjuju da koordinacije ne posjeduju ili uglavnom ne posjeduju financijske i logističke kapacitete za provedbu aktivnosti određenih Statutom ili Sporazumom o osnivanju koordinacije. U cilju osiguravanja financijskih i logističkih kapaciteta za njihovo učinkovito djelovanje, koordinacije imaju potrebe slične onima koje iskazuju nedovoljno kapacitirana vijeća nacionalnih manjina.

2/3 anketiranih procjenjuje da su koordinacije u svom radu aktivne, dok ih ostatak smatra nedovoljno aktivnim. Svi anketirani navode da koordinacije uspješno ili uglavnom uspješno usuglašavaju stavove o pitanjima iz svog djelokruga. Nadalje, svi procjenjuju utjecaj rada koordinacija na povećanje učinkovitosti rada vijeća korisnim ili veoma korisnim.

4. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE RADA I UČINKOVITOSTI VIJEĆA NACIONALNIH MANJINA

Nakon razmatranja rezultata istraživanja i identificiranja problema koji pogađaju rad VNM-a, odnosno nakon konzultacija i razgovora sa predstavnicima VNM i lokalnih vlasti, uključujući i rezultate tehničke radionice, formulirane su slijedeće preporuke za središnje vlasti, lokalne i regionalne vlasti, i VNM-a:

4.1. Preporuke središnjim vlastima

Središnje vlasti i institucije nadležne za pitanja ostvarivanja i zaštite prava i sloboda pripadnika nacionalnih manjina trebaju:

- U najkraćem roku uspostaviti ažurirane baze podataka koje će sadržavati relevantne informacije o svim vijećima nacionalnih manjina u RH;
- Planirati i organizirati pružanje sustavnih i ciljanih treninga za članove vijeća i lokalne dužnosnike, te organizirati redovite informativne sastanke za sve relevantne dionike. Treninzi trebaju uključiti komponente usmjerene na daljnju izgradnju i jačanje kapaciteta vijeća i dužnosnika lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava, ali i središnjih vlasti. Sadržaj takvih edukacija/treninga treba se odnositi na:
 - primjenu odredbi Ustavnog zakona i ostalih zakona relevantnih za ostvarivanje manjinskih prava;
 - također se trebaju odnositi na međunarodne instrumente za zaštitu ljudskih i specifičnih manjinskih prava, te stečenih prava;
 - organiziranje edukacija i informiranje vijeća o mogućnostima i načinima prikupljanja sredstava iz alternativnih izvora također bi trebali biti razmotreni.
- Osnažiti mehanizme nadzora za praćenje provedbe odredbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina u praksi. Svi relevantni zakoni i podzakonski akti trebaju biti usuglašeni s odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina. Potrebno je uspostaviti učinkoviti sustav odgovornosti za jedinice samouprava koje ne ispunjavaju svoje zakonske obveze uključujući i one koje se odnose na osiguravanje financijskih sredstava vijećima nacionalnih manjina neophodnih za obavljanje njihovih osnovnih djelatnosti. Središnji državni ured za upravu mora izvršiti nadzor nad jedinicama samouprave glede uređivanja načina, rokova i postupka ostvarivanja prava utvrđenih u stavku 1. članka 31. Ustavnog zakona;
- Budući da je Pravilnikom o naknadi troškova i nagradi za rad članovima vijeća i predstavnicima nacionalnih manjina utvrđena samo gornja granica iznosa mjesečne nagrade potrebno je utvrditi i njegovu donju granicu;
- Uz konzultacije s vijećima i predstavnicima nacionalnih manjina potrebno je razmotriti odredbu Pravilnika kojom su članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina izjednačeni u ostvarivanju najvišeg iznosa mjesečne nagrade. Budući da pojedinačni predstavnici ostvaruju ista prava i imaju iste obveze kao i višečlana vijeća nacionalnih manjina trebali bi imati pravo na veći iznos mjesečne nagrade od onoga koji je dodijeljen pojedinačnim članovima VNM;
- Žurno pružiti primjerenu financijsku i logističku potporu jedinicama lokalnih i područnih samouprava koje nemaju ili nemaju dovoljno kapaciteta da ispune relevantne odredbe UZPNM-a;

- Razmotriti potrebu za jačanjem institucionalne pozicije Savjeta za nacionalne manjine, kao i jačanjem njegovih kapaciteta za sustavno pružanje pravne/stručne potpore vijećima nacionalnih manjina;
- U suradnji s vijećima razmotriti stvaranje specifičnog pravnog okvira za stjecanje pravne osobnosti i registraciju koordinacija vijeća nacionalnih manjina kao specifičnih manjinskih institucija *sui generis*;
- Omogućiti veću medijsku prezentaciju vijeća nacionalnih manjina te im olakšati pristup javnim medijima;
- Uz konzultacije s vijećima razmotriti zahtjeve za održavanjem predstojećih izbora za vijeća nacionalnih manjina istovremeno s redovitim izborima za predstavnike jedinica samouprava. U budućnosti, zakonski uskladiti datum održavanja izbora za vijeća nacionalnih manjina s datumom izbora predstavnika jedinica samouprava.

4.2. Preporuke vlastima jedinica lokalnih i područnih samouprava

Vlasti i tijela jedinica lokalnih i područnih samouprava trebaju:

- U najkraćem roku svojim općim aktima urediti način, rokove i postupak ostvarivanja prava utvrđenih u stavku 1. članka 31. UZPNM-a;
- Uložiti dodatne napore da redovito osiguravaju vijećima primjerena sredstva za rad, uključujući sredstva za obavljanje njihovih administrativnih poslova. Razmotriti mogućnosti za osiguravanje sredstva za provođenje određenih aktivnosti utvrđenih programom rada vijeća nacionalne manjine. Navedena sredstva trebaju biti iskazana u okviru zasebnih stavki godišnjeg proračuna;
- Nadležna tijela trebaju osiguravati transparentnost u trošenju sredstava dodijeljenih vijećima;
- U dogovoru s vijećima nacionalnih manjina razmotriti i utvrditi minimum dodatne logističke potpore neophodne za učinkovito administrativno funkcioniranje vijeća (npr. radni prostor i tehničku opremu), te razmotriti mogućnost i način pružanja iste, npr. dodjele primjerenih sredstava za potrebe profesionalnog angažiranja tajnika/ce vijeća nacionalnih manjina;
- Pri donošenju odluka o dodjeli financijske ili druge vrste potpore vijećima nacionalnih manjina, voditi računa o mogućnosti postojanja i izbjegavanju sukoba interesa. Ovo se prije svega odnosi na osobe koje obnašaju funkcije i u tijelima jedinica samouprave koje donose odluke o potpori, i u vijećima koja primaju potporu;
- Urediti općim aktima adekvatan iznos mjesečnih nagrada za rad članova vijeća nacionalnih manjina. Članovima/cama vijeća nacionalnih manjina treba biti osigurana naknada troškova i isplata financijskih nagrada za njihov rad u vijećima sukladno odredbama Pravilnika koji je usvojio Središnji državni ured za upravu;
- Odrediti kontakt osobu nadležnu za komunikaciju i suradnju s vijećima nacionalnih manjina;
- Sukladno Ustavnom zakonu, kod pripreme prijedloga općih akata kojima se uređuju prava i slobode nacionalnih manjina, redovito tražiti od vijeća njihovo mišljenje i prijedloge;
- Osiguravati sudjelovanje svojih predstavnika na relevantnim edukacijsko-informativnim skupovima, te osiguravati multipliciranje učinaka tih skupova na lokalnim razinama;

- U suradnji s vijećima nacionalnih manjina, planirati i provoditi mjere za unapređenje međuetničkih odnosa; promociju međuetničke snošljivosti, suradnje i uvažavanja; te
- Doprinijeti i pružiti potporu predstavljanju manjina u lokalnim medijima i upoznavanju zajednice sa specifičnostima nacionalnih manjina.

4.3. Preporuke vijećima nacionalnih manjina

Vijeća nacionalnih manjina trebaju:

- Doprinositi institucionalnom razvoju vijeća i motivirati cjelokupno članstvo na aktivan doprinos djelovanju vijeća. Nadalje, trebaju osiguravati sudjelovanje svojih predstavnika na relevantnim edukacijsko-informativnim skupovima, te osiguravati multipliciranje učinaka tih skupova unutar svoga članstva;
- U suradnji s predstavnicima vlasti lokalnih i područnih (regionalnih) samouprava, intenzivno doprinositi podizanju javne svijesti o vijećima nacionalnih manjina kao legitimnim institucijama za osiguranje sudjelovanja nacionalnih manjina u javnom životu i predstavljanje manjinskih interesa na razinama jedinica samouprava;
- Prepoznavati i naglašavati razliku između uloge i djelovanja vijeća i organizacija nacionalnih manjina, a što, između ostalog, treba biti vidljivo i iz statuta i godišnjih programa rada vijeća;
- Aktivno sudjelovati u procesima odlučivanja o pitanjima iz njihove domene djelovanja, te od interesa za manjinske zajednice koje predstavljaju;
- Koristiti svoja zakonska prava i obveze da zatraže provedbu nadzora i poduzmu mjere za zakonito postupanje tijela jedinica samouprave glede primjene Ustavnog zakona i posebnih zakona kojima su uređena prava i slobode nacionalnih manjina;
- Intenzivirati komunikaciju i suradnju vijeća sa Savjetom za nacionalne manjine;
- Redovito dostavljati svoje statute, financijske planove i završne račune nadležnim tijelima jedinica samouprave;
- Održavati stalne kontakte sa svojim glasačima i informirati iste o svome radu;
- Djelovati na suradnji i umrežavanju vijeća nacionalnih manjina na svim razinama, a u cilju osiguravanja lakše i kvalitetnije suradnje i razmjene informacija.

"Ova je publikacija izrađena uz potporu Europske unije. Za sadržaj publikacije odgovara isključivo WYG International Limited. Sadržaj publikacije ne odražava stajališta Europske unije."